

Parašė Kurtas Vonnegutas jaunesnysis, vokiečių kilmės ketvirtos kartos amerikietis, kuris šiuo metu pasiturimai gyvena Menkių kyšulyje (ir per daug rūko). Prieš daugelį metų, tarnaudamas Amerikos kariuomenėje pėstininku žvalgu, jis, patekęs į nelaisvę, savo akimis matė, kaip buvo subombarduotas Vokietijos miestas Dresdenas – „Floren-cija prie Elbės“, – ir gali apie tai papasakoti, mat liko gyvas. Šis romanas savo telegrafiškai šizofrenišku stiliumi primena apysakas, paplitusias Tralfamadorijos planetoje, iš kurios atlekia skraidančios lėkštės.

Taikos!

Mary O'Hare
ir Gerhardui Mülleriui

**Galvijai užmaurojo,
Pabudo Kūdikėlis.
Bet neverkia, nerauda
Mažasis Jėzulėlis.**

1 skyrius

Visa tai, galima sakyti, atsitiko iš tikrųjų. Bent jau kur pasakojama apie karą – tai bemaž gryniausia teisybė. Vieną mano pažįstamą Dresdene tikrai sušaudė už tai, kad jis pasisavino svetimą arbatinį. Kitas pažįstamas tikrai grasino po karo nusisamdysiąs žudikus, kad tie iššaudytų jo priešus. Ir taip toliau. Pavardes visas pakeičiau.

Teisybė ir tai, kad 1967 metais už Gugenheimo fondo pinigus (duok Dieve, jam sveikatos) aš vėl aplankiau Dresdeną. Miestas labai priminė Deitoną (Ohajo valstija), tiktai Dresdene daugiau dykų plotų negu Deitone. Žemė ten kapitališkai įtręšta žmonių kaulamilčiais.

Lankiausi tenai su tokiu Bernardu V. O’Heiriu. Su juo kartu tarnavau kariuomenėj, ir mudu susidraugavom su vienu taksistu. Jis mus nuvežė į skerdyklą – ten mes, karo belaisviai, buvome užrakinami nakčiai. Taksistas vadinosi Gerhardas Miuleris. Jis pasipasakojo kurį laiką buvęs amerikiečių nelaisvėje. Mes paklausėm jį, kaip gyvenimas

valdant komunistams, ir jis atsakė, kad iš pradžių buvę baisu, nes reikėję labai daug dirbti, stigę butų, maisto bei drabužių. Bet dabar jau gyventi esą galima. Jis turįs jaukų butuką, o duktė mokosi – gauna gerą išsimokslinimą. Jo motina sudegusi per Dresdeno ugnies audrą. Nieko nepadarysi.

Jis atsiuntė O’Heiriui kalėdinį atviruką su tokiu tekstu: „Linkiu Jums ir Jūsų šeimai, taip pat Jūsų bičiuliui linksmų Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų. Turėkime vilties, kad dar susitikime taikoje ir laisvėje, o jei likimas panorės – tai ir vėl mano taksi.“

Man labai gražus šitas jo pasakymas – „jei likimas panorės“.

Nesinori pasakoti, kiek pinigų, nervų ir laiko kainavo man šita knygūktė. Kai prieš dvidešimt trejus metus, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, grįžau į tėvynę, maniau, kad bus labai lengva parašyti knygą apie Dresdeno sunaikinimą: užteks aprašyti, ką mačiau. Dar daugiau – įsivaizdavau, jog sukursiu šedevrą ar bent užsidirbsiu krūvą pinigų, nes tema tokia svarbi.

Tačiau anuomet radau mažai žodžių, kad galėčiau papasakoti apie Dresdeną, tiksliau, per mažai, kad išeitų knyga. Ne kažin kiek randu žodžių ir dabar, nors esu jau senas pirdyla, suaugusių sūnų tėvas, skęstantis cigarečių dūmuose ir prisiminimuose.

Kai pagalvoju, kokie Beverčiai pasirodė esą visi mano prisiminimai apie Dresdeną ir kaip mane traukė juos aprašyti, prisimenu garsųjį limeriką:

*Keikė dėdė savo slieką,
Pareigos kad neatlieka:
„Aš per jį ir nuskurdau,
Ir sveikatą praradau,
O jis nieko nedirba, o nieko!“*

Prisimenu dar ir tokią dainelę:

*Esu Jonas Jonsonas,
Gyvenu Viskonsine,
Lentpjūvėj darbuojuosi smagus.
Kai einu darban,
Žmonės sako man:
„Ei, kas tu toks?“
Aš jiems atsakau:
„Esu Jonas Jonsonas,
Gyvenu Viskonsine...“*

Ir taip toliau – iki begalybės.

Daugelį metų pažįstami mane dažnai klausinėjo, ką rašau, ir aš visiems, būdavo, atsakau, kad svarbiausias mano darbas – knyga apie Dresdeną.

Kai sykį šitaip atsakiau kino režisieriui Harisonui Starui, jis pakėlė antakius ir klausia:

- Ta knyga bus antikarinė?
- Taip, – atsakiau. – Reik manyt, antikarinė.
- O ar žinot, ką aš sakau antikarinių knygų rašytojams?
- Nežinau. Ką gi jūs sakot, Harisonai Starai?
- Aš sakau: „O kodėl jums neparašius antiledyninės knygos?“

Jis, aišku, norėjo pasakyti, kad karai niekadoms neišnyks, kad jų neįmanoma sulaukyti – kaip ir ledynų. Aš irgi taip manau.

O jeigu ir nustotų kaip ledynai slinkę karai, nuo giltinės vis tiek niekas nepabėgs.

Kai buvau kiek jaunesnis ir kūriau savo garsiąją knygą apie Dresdeną, pasiprašiau į svečius pas vieną fronto draugą, Bernardą V. O’Heirį. Jis apygardos prokuroras, gyvena Pensilvanijos valstijoje. Aš – rašytojas, gyvenu Menkių kyšuly. Kare mudu buvom pėstininkai žvalgai, eiliniai. Visiškai nesitikėjom po karo prisigyvensią, o prasikūrėm abu gana neblogai.

Suieškoti jį užsakiau Belo telefono kompanijai. Telefonistės tą puikiai sugeba. Man, žinot, kartais naktimis užėina tokie alkoholiniai-teologiniai priepuoliai. Aš pasigeriu, ir žmona išeina į kitą kambarį, nes man iš burnos trenkia ipritu bei rožėmis. O tada labai santūriai, mandagiai prašau telefonistę sujungti mane su tuo ar kitu bičiuliu, su kuriuo jau daug metų nepalaikau jokio ryšio.

Šitaip aš susiskambinau ir su O’Heiriu. Jis nedidelis, o aš aukštas. Kariuomenėj mudu pravardžiavo Sprindžiu ir Sieksniu. Mudu ir į nelaisvę drauge paėmė. Pasisakiau telefonu, kas aš toks. Patikėjo išsyk. Jis nemiegojo – skaitė. Namiškiai jo visi buvo sumigę.

– Klausyk, – tariu jam. – Aš rašau tokią knygą – apie Dresdeną. Gal padėtum prisimint smulkmenų? Ar nieko prieš, jei aplankytiau tave? Išgertume, paplepėtume, prisimintume senus laikus.

Entuziazmo jis neparodė. Atsakė, jog mažai ką prisime-
naš. Bet į svečius pakvietė.

– Knygos kulminacija greičiausiai bus vargšo Edgaro
Derbio sušaudymas, – pasakiau aš. – Pagalvok: kokia iro-
nija! Sudegina didžiausią miestą, žūsta tūkstančiai žmo-
nių. O čia, griuvėsiuose, amerikietį pėstininkėlį vokiečiai
areštuoja už arbatinio pasisavinimą. Ir jį teisia pagal visas
taisykles, o paskui baudžiamasis būrys sušaudo.

– Hm, – atsiliepė O’Heiris.

– Tau tokia kulminacija nelabai?

– Aš apie tai nenusimanau, – atsakė jis. – Čia tavo, ne
mano sritis.

Kaip kulminacijų, jaudinančių scenų, charakteristikų,
nuostabių dialogų, mįslingų nutylėjimų ir konfliktinių
situacijų specas, aš daug kartų sudarinėjau apysakos apie
Dresdeną planą. Gražiausią, jei ne geriausią, planą sukū-
riau ant blogosios apmušalų ritinio pusės.

Paėmiau savo dukrelės spalvotus pieštukus – kiekvie-
nam veikėjui kitokios spalvos. Viename ritinio gale buvo
pradžia, kitame – pabaiga, o per vidurį – apysakos vidurys.
Mėlyna linija kryžiuosi su raudona, paskui su geltona, o
geltonoji nutrūko, nes žuvo veikėjas, kurį ta linija simboli-
zavo. Ir taip toliau. Dresdeno sunaikinimą vaizdavo oran-
žinių kryžiuoklių ruožas, ir išlikusios gyvos linijos, praėjusios
pro jį, vingiavo toliau.

Gale, kur baigėsi visos linijos, plytėjo runkelių laukas
prie Elbės Halės užmiesty. Lijo lietus. Karas Europoje jau

prieš porą savaičių buvo pasibaigęs. Tūkstančiai mūsų – anglų, amerikiečių, danų, belgų, prancūzų, kanadiečių, žmonių iš Afrikos pietų ir Naujosios Zelandijos, australų – stovėjome išrikiuoti, saugomi rusų kareivių, ir skaičiavome paskutines nelaisvės minutes.

O kitame lauko gale stovėjo tūkstančiai rusų, lenkų, jugoslavų ir taip toliau, saugomi amerikiečių kareivių. Lyjant lietui, vyko apsikeitimas: belaisvis už belaisvį. Mudu su O’Heiriu įsigrūdome į sausakimšą amerikiečių sunkvežimį. O’Heiris nesivežė nė jokių suvenyrų. Šiaip beveik viską nors vežėsi. Aš pats turėjau – ir tebeturiu – paradinį Liuftvafės lakūno kardą. Pasiutėlis amerikoniukas, kurį šioje knygoje vadinu Poliu Lazaru, vežėsi gerą litrą briliantų, smaragdų, rubinų ir taip toliau. Jis jų prisirankiojo Dresdeno rūsiuose nuo lavonų. Nieko nepadarysi.

Vienas kvanktelėjęs anglas, kažkur išbarstęs visus dantis, savo suvenyrą vežėsi drobiniam maišelyje. Tas jo maišelis baigė numygti man kojų pirštus. Kyštels nosį į maišelį ir šnairakiuoja sukinėdamas ploną kaklą, ar kas pavydžiu žvilgsniu nespokso į jo laimikį. O paskui brinkt maišą man ant kojų.

Iš pradžių maniau, kad jis brinksi netyčia. Bet, pasirodo, klydau. Jam baisiausiai knietėjo kam nors pasigirti savo turtu, ir jis ryžosi patikėti paslaptį man. Sugavęs mano žvilgsnį, pamerkė akį ir atrišo maišelį. Jame gulėjo paaukuota gipsinė Eifelio bokšto kopija su įmontuotu laikrodžiu.

– Liuks daikčiuks, – pasakė jis.

O paskui mus nuskraidino į Prancūziją, į poilsio stovyklą, ten penėjo šokoladu, pieno kokteiliais ir kitokiais maistingais valgiais, kol mums atsirado poodinis riebalinis sluoksniu. Tada parsieuntė į tėvynę, ir aš vedžiau gražią merginą – irgi su poodiniu riebaliniu sluoksniu.

Ir mes susilaukėm vaikų.

Dabar jie visi užaugę, o aš virtau senu pirdyla, skęstančiu prisiminimuose ir cigarečių dūmuose. Esu Jonas Jonsonas, gyvenu Viskonsine, lentpjūvėj darbuojuosi smagus...

Kartais vėlai naktį, kai žmona nueina miegoti, bandau telefonu paskambinti savo buvusioms merginoms.

– Klausykite panele, ar negalėčiau paskambinti tokiai ir tokiai? Jei neklystu, ji gyvena ten ir ten.

– Deja, pone, sąrašė tokios nėra.

– Nėra, tai nėra. Ačiū, panele, ir už tiek.

Ir aš išleidžiu oran šunį arba įsileidžiu į kambarį, ir mudu truputį šnektelim. Aš duodu suprasti, kaip jį myliu, o jis duoda suprasti, kaip myli mane. Jis nesibaido iprito ir rožių kvapo.

– Žinai, ką aš tau pasakysiu, Sendi? – sakau aš šuniui. – Tu geras, Sendi. Gerutis mano.

Kartais įsijungiu radiją ir klausausi, ką šneka Bostonas ar Niujorkas. Smagiai įsikaušęs nepakenčiu muzikinių laidų.

Anksčiau ar vėliau nueinu gulti, ir žmona klausia manęs, kiek valandų. Sakyk jai valandas, ir gana. Kartais nežinau ir atsakau:

– Iš kur aš galiu žinot?

Retsykiais prisimenu savo mokslus. Po Antrojo pasaulinio karo truputį studijavau Čikagos universitete. Lankiau Antropologijos fakultetą. Tais laikais mus mokė, kad visi žmonės vienodi. Gal ir dabar taip pat moko.

Dar mokė, kad nėra žmonių juokingų, blogų ar bjaurių.

Tėvas, kai dar buvo gyvas, man sykį pasakė:

– Žinai, nė vienoj tavo knygoj nėra piktadarijo herojaus.

Aš jam atsakiau, kad to mane po karo išmokė universitete.

Studijuodamas antropologiją, aš kartu dirbau kriminalinės kronikos reporteriu garsiojoje Čikagos naujienų agentūroje. Atlyginimo gaudavau dvidešimt aštuonis dolerius per savaitę. Sykį, prisimenu, mane perkėlė iš naktinės pamainos į dieną, todėl dirbau šešiolika valandų be pertraukos. Mus finansavo visi miesto laikraščiai, „Associated Press“, „United Press“ ir panašiai. Mes teikdavome informaciją iš teismų, policijos komisariatų, gaisrinių, Mičigano ežero gelbėjimo tarnybos stočių ir panašiai. Su finansuojančiomis įstaigomis mus jungė pneumatinio ryšio vamzdžiai, išvedžioti po miesto gatvėmis.

Reporteriai telefonu pranešdavo apie atsitikimus žurnalistams – šie sėdėdavo užsidėję ausines ir viską užrašydavo ant mimeografo vaškytinių. Užrašus padaugindavo, sukūšdavo į aksomu išklotus patronus, ir juos prarydavo pneumatiniai vamzdžiai. Iš visų reporterių ir žurnalistų pačios kietaširdiškiausios buvo moterys, stojusios dirbti vietoj vyrų, pašauktų į kariuomenę.